

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ»

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

EDU.E-HISTORY.KZ
электрондық ғылыми журнал

EDU.E-HISTORY.KZ
электронный научный журнал

EDU.E-HISTORY.KZ
electronic scientific journal

Құрылтайшы:

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Бас редактор

Әбжанов Ханкелді Махмұтұлы

Редакциялық алқа:

Р. Абдуллаев (Өзбекстан), Н. Аблажей (Ресей), Б. Аяған, М. Әбусейітова, С. Әжіғали,
Н. Әлімбай, Б. Байтанаев, Қ. Жұмағұлов, Ғ. Кенжебаев, Б. Көмеков, Мансура-Хайдар
(Үндістан), Р. Масов (Тәжікстан), Ә. Мұқтар, В. Плоских (Қырғызстан),
Ю. Петров (Ресей), О. Смағұлов, Сон Ен Хун (Оңтүстік Корея), Е. Сыдықов,
У. Фиерман (АҚШ), А.Чубарьян (Ресей)

Жауапты редактор:

З. Төленова

Редактор:

Р. Көбеев

Редакцияның мекен-жайы:

050100, Қазақстан Республикасы,
Алматы қ., Шевченко көшесі, 28,

Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты,
«Edu.e-history.kz» электрондық ғылыми журналының редакциясы
Телефон: +7(727)272-47-59, E-mail: edu.history@bk.ru
Электрондық мекен-жай: <https://edu.e-history.kz/>

Ғылыми журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің
Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2014 ж. 29 қазанында тіркелген.

Тіркеу нөмірі № 14602-ИА. Жылына 4 рет жарияланады (электронды нұсқада).
Мақалаларды қайта бастырып жариялағанда, микрофильмге және басқа да көшірмелерге
түсіргенде міндетті түрде журналға сілтеме жасау қажет.

Учредитель и издатель:

«Институт истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова»
Комитета науки Министерства образования и науки Республики Казахстан

Главный редактор

Абжанов Ханкелди Махматович

Редакционная коллегия:

Р. Абдуллаев (Узбекистан), Н. Аблажей (Россия), Б. Аяган, М. Абусеитова, С. Ажигали,
Н. Алимбай, Б. Байтанаев, К. Жумагулов, Г. Кенжебаев, Б. Комеков, Мансура-Хайдар
(Индия), Р. Масов (Таджикистан), А. Муктар, В. Плоских (Кыргызстан),
Ю. Петров (Россия), О. Смагулов, Сон Ён Хун (Южная Корея), Е. Сыдыков,
У. Фиерман (США), А. Чубарьян (Россия)

Ответственный редактор:

З. Толенова

Редактор:

Р. Кубеев

Адрес редакции:

050010, Республика Казахстан,
г. Алматы, ул. Шевченко, 28.

Институт истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова,
«Edu.e-history.kz» Редакция электронного научного журнала
Телефон: +7(727)272-47-59, E-mail: edu.history@bk.ru
Сайт журнала: <https://edu.e-history.kz/>

Научный журнал зарегистрирован в Комитете связи, информатизации
и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан,
свидетельство о регистрации: № 14602-ИА от 29.10.2014 г.

Публикуется 4 раза в год (в электронном формате).

При повторной публикации статей, съемке на микрофильмах
и других копиях необходимо обязательно ссылаться на журнал.

Founder and publisher:

“Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology”
of the Committee of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Editor-in-chief:

Abzhanov Hankeldi Mahmutovich

Editorial board:

R. Abdullaev (Uzbekistan), N. Ablazhey (Russia), B. Ayagan, M. Abuseytova, S. Azhigali,
N. Alimbai, B. Baitanaev, K. Zhumagulov, G. Kenzhebaev, B. Komekov,
Mansura-Khaidar (India), R. Masov (Tajikistan), A. Muktar, V. Ploskikh (Kyrgyzstan),
Y. Petrov (Russia), O. Smagulov, Song Yong Hoon (South Korea), E. Sydykov,
W. Fierman (USA), A. Chubaryan (Russia)

Executive editor:

Z. Tolenova

Editor:

R. Kobeev

Editorial address:

050010, Republic of Kazakhstan,
Almaty, 28 Shevchenko Str.
Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology,
«Edu.e-history.kz» Editorial electronic scientific journal
Phone: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59
E-mail: edu.history@bk.ru
Journal website: <https://edu.e-history.kz/>

The scientific journal is registered at the Committee for Communications,
Informatization and Information of the Ministry for Investments and Development
of the Republic of Kazakhstan, registration certificate:
No. 14602-ИА dated October 29, 2014. The journal is published
4 times a year (in electronic format).
When re-publishing articles, shooting on microfilm and other copies,
it is necessary to refer to the journal.

ТИМУРИДТЕРДІҢ ЖАЗБАЛАРЫН ЗЕРТТЕУ

М.Н. Ибрагимова, С.А. Нусупбаева

Аңдатпа. Мақалада көрнекті шығыстанушы В.П. Юдиннің Темір ұрпақтары шығармаларына және ортағасырлық Қазақстан тарихының дереккөздеріне қатысты көзқарастары талданған. Авторлар В.П. Юдиннің «Шыңғыс-наме» мен темірлік тарихнаманы (атап айтқанда «Ескендір анонимін») салыстырмалы түрде зерттеуін, сондай-ақ XIV ғасырдағы Дешті Қыпшақ пен Алтын Орда тарихын баяндаудағы деректердің қайшылықтарын ашу жолдарын қарастырады. Сонымен қатар, далалық ауызша тарихнама мен жазба деректерді кешенді талдаудың, деректанулық сыни көзқарастың маңыздылығы көрсетілген.

Түйін сөздер. Темір ұрпақтары, тарихнама, В.П. Юдин, Шыңғыс-наме, Ескендір анонимі, Дешті Қыпшақ, деректану.

ИССЛЕДОВАНИЕ СОЧИНЕНИЙ ТИМУРИДОВ

М.Н. Ибрагимова, С.А. Нусупбаева

Аннотация. В статье анализируются взгляды известного востоковеда В.П. Юдина на тимуридские сочинения и источники по истории средневекового Казахстана. Авторы рассматривают сравнительный анализ «Чингиз-наме» и тимуридской историографии (в частности, «Анонима Искандера»), проведенный В.П. Юдиным, а также пути выявления противоречий в источниках при описании истории Дешт-и Кипчака и Золотой Орды XIV века. Кроме того, показана важность комплексного анализа степной устной историографии и письменных источников, а также критического источниковедческого подхода.

Ключевые слова. Тимуриды, историография, В.П. Юдин, Чингиз-наме, Аноним Искандера, Дешт-и Кипчак, источниковедение.

RESEARCH OF TIMURID WORKS

M.N. Ibragimova, S.A. Nusupbayeva

Annotation. The article analyzes the views of the prominent orientalist V.P. Yudin on Timurid works and sources regarding the history of medieval Kazakhstan. The authors consider V.P. Yudin's comparative analysis of "Chingiz-name" and Timurid historiography (specifically "Iskandar's Anonymous"), as well as ways to identify contradictions in sources when describing the history of Dasht-i Qipchaq and the Golden Horde in the 14th century. Furthermore, the importance of a comprehensive analysis of steppe oral historiography and written sources, along with a critical source-study approach, is highlighted.

Keywords. Timurids, historiography, V.P. Yudin, Chingiz-name, Iskandar's Anonymous, Dasht-i Qipchaq, source study.

Кіріспе. Бүгінгі таңда Қазақстан тарихын зерттеуге деген құлшыныс күннен-күнге қазақ тарихына қатысты деректер қорын жинауға зор мүмкіндік туғызды. Кейінгі жылдарда Қазақстан медиевистикасының деректемелік базасы орта ғасырлардағы Қазақстан тарихының нақты мәселелерін талдап шешкен зерттеушілер күш-жігермен де, Қазақстан Республикасынан тыс жерлерде жұмыс істейтін белгілі шығыстанушылардың еңбектерімен де көтеріле түсті.

XIV-XV ғасырлардағы Орта Азия мен Қазақстанның тарихы ашып көрсетілетін орта ғасырлар авторларының нарративтік тарихи еңбектері негізінен Темір ұрпақтары

тобының шығармаларынан тұрады. Бұл шығармалар әмір Темір және оның ұрпақтарының тарихнамашыларымен жазып қалдырылған. Бұл деректер бұған дейін де зерттеушілермен кеңінен қолданылып келді. Алайда тарихшылар өздеріне керекті тұстарын ғана өз зерттеулері үшін үзіп-үзіп алып отырды, ал ол деректерге деректанулық талдаулар жасалған жоқ.

Белгілі шығыстанушы В.П. Юдиннің темір ұрпақтары тарихнамасына берер бағасы қандай екендігіне тоқтала кетейік. «Шыңғыс-намені» зерттеуге үлкен үлес қосқан, бұл күнде марқұм болған қазақстандық көрнекті шығыстанушы В.П. Юдин ауызша тарихнамаға аса көп назар аударған болатын.

Оның сіңірген еңбегі сол, ол ауызша дәстүрге оның өзінің анықтауынша, «далалық ауызша тарихнамаға» негізделген басқа жазбаша шығармалар қатарынан осы түпнұсқа дереккөзді бірінші болып бөліп шығарды. [1, 11]

Оның Темір ұрпақтары шығармаларына байланысты ойына тоқталайық: «Шыңғыс-наме» бойынша баяндалған оқиғалар негізінен ХІҮ ғасырдың бірінші жартысын қамтиды және билік басына қазақ хандары әулетінің негізін қалаған Орыс ханның келуімен аяқталады. Осы уақыттан бастап қазақ даласының тарихы Темір ұрпақтарының тарихнамасынан және басқа тарихнамалардан үзік-үзік болғанымен азды-көпті өз көрінісін бере бастайды. Алайда бұл шығармаларда бұдан бұрынғы тарих шатыстырылып берілген. «Ескендір анонимінде», тіпті кейбір жайлар қиял-ғажайып деңгейде суреттеледі, оны деректеме зерттеушілер әлденеше рет көрсетті де. Бір ғажабы, соған қарамастан ол негізгі деректеме ретінде кеңінен пайдаланылып келеді», - дейді автор. [1, 108-109] Онан әрі В.П.Юдин былай деп көрсетеді: ««Шыңғыс-наме» тайпа билерінің билігін құртқан Жошы ұрпақтарының да аттарын атайды. Олар-басқаларына басшы болған Бүкрі Қожа-Ахмед, Қара Ноғай. Қара Ноғай содан кейін хан болды, ал оның орнын мұрагерлік жолмен інісі Тұғлық-Темір басты. Бірақ осы тұлғалар тарихта болған адамдар ма? Қиялдан туған тұлғалар емес пе?», [1, 111] - дей отырып деректің шынайылық дәрежесін айқындауға тырысады. Сөйте отырып оны басқа деректермен салыстыруды жөн көреді: «Темір ұрпағының және басқа тарихнамалардың шығармаларынан біз Ноғай есімін, сондай-ақ оның Сасы-Ноғай, Тоқай және басқаша аталатын есімдерін табамыз. Кейбір дереккөздерде оны Алтын Орданың белгілі ханы Тохтамен шатыстырады. Осы кезді баяндайтын дереккөздердің бәрі Тұғлы-Темір деп оны өзінің төл атымен атайды. Бірақ кейбір шығармаларда оның Мауераннахрға жасаған екі жорығы туралы жазылған, ал мұның өзі дереккөздің Дешті Қыпшақтың Тұғлы-Темірді шатыстырғанын көрсетеді. Мұның өзі Темір ұрпақтары тарихнамасының Орыс ханға дейінгі Дешті Қыпшақ тарихы бойынша тек күңгірт деректерді пайдаланғанын айғақтайды», [1, 111] деп біршама Темір ұрпақтары тарихнамасына күмәнмен қарайды. Сонымен, автор «Шыңғыс-наме» мәліметтерін Темір ұрпағы тарихнамасы мәліметтерімен салыстырады. «Деректегі қайшылықтарды ашудың негізгі екі жолы туралы айтуға болады. Олар: 1) Тексте логикалық талдау жасау арқылы; 2) Әр-түрлі деректерді қарама-қарсы салыстыру арқылы.

Әсіресе пайда болу жағынан бір-бірімен байланысы жоқ, бірақ тек бір оқиғаны бейнелеген әр түрлі деректерді кешенді салыстырудың рөлі аса зор», [2, 39] екенін ескерсек В.П.Юдиннің деректің шынайылық дәрежесін айқындаудағы бұл жолды таңдауы маңызды болып табылады. Бізге автордың Темір ұрпақтары жайлы айтқан пікірі құнды. «Темір ұрпағының тарихнамасы Қара Ноғай мен Тұғлы-Темірді Ақ Ордадан шыққан Алтын Орда хандары деп атайды. Олар Алтын Орданы (1360-1380) аласапыран кезеңде билеген секілді болып көрінеді. Шындығында, Дешті Қыпшақтағы Жошы ұрпақтары Сарайдағы билікке таласты. Темір ұрпақтары мен оларға тәуелді тарихнамашылар шығармаларында тағы бірнеше белгісіз есімдер аталады, мысалы, орыс дереккөздері бойынша олар-Тұғлы-Темірдің бауыры Мұрат-Қожа, Шахидің (Қара Ноғайдың әкесінің, немесе Қара Ноғайдың өзінің) ұлы Құтлық-Қожа. «Ескендір анонимі» тағы Сасы-Бұқаның баласы Ерзеннің, Ерзеннің баласы Мүбәрак-Қожаның, Мүбәрак-Қожаның бауыры Шымтайдың және басқалардың есімдерін атайды.

Бірақ бұл кісілердің шыққан тегін қалай анықтауға болады?» - [1, 112] деп сұрақ қоя отырып автор жауапты тағы да «Шыңғыс-намеден» табады: «Бұл жағдайда іздегенге бағыт беретін «Шыңғыс-наме» мәтінінде тайпалық билер билігін құлатуға қатысқандардың бірі-«Темір-Құтлық хан мен Орыс ханның әкелірінің тұқымынан еді» деген тіркес бар. Аталған екі ханның екеуінің де Жошының 13-ші ұлы Тоқа-Темірдің ұрпақтары екені қазір толық дәлелденген. Бәлкім, «төңкеріске» қатысқандардың қалғандары да осы Тоқа-Темір ұрпақтары шығар», - [1, 112] деген болжам айтады. Ары қарай автор өз ойын түйіндей келе: «Қазіргі таңда ғылыми айналымға енген Жошы ұрпақтарының генеалогиясын салыстырып көргенде, Бүкрі Қожа-Ахмедтің де, Қара-Ноғайдың да, Тұғлы-Темірдің де, сондай-ақ Темір ұрпақтарының тарихнамасынан белгілі Алтын Орданың «ақордалық» басқа хандарының да, шынында өмірде болған адамдар екені, олардың бәрі Тоқа-Темірдің баласы Бай-Темірдің (Баймұраның) ұрпақтары екені анықталды. [3, 60; 4, 42] Бұлардың бәрі әлгі генеалогияда өздерінің төл аттарымен, немесе біршама өзгеріспен айтылған. Тіпті, Қара-Ноғай немесе жәй Ноғайдың басқа шығармаларда неліктен Сасы-Ноғай аталатынына да түсіндірме табылады. Сөйтсек, Сасы-Ноғай деген кісі аты (антропоним) екі есімнен: өзінің аты-Ноғай және әкесінің аты-Сасы есімдерінен құралған екен.» [1, 112-113]

Осылайша В.П. Юдин XIII-XIV ғғ. Қазақстан тарихында шиеленіскен оқиғалардың біразын шешіп беруге тырысады.

«Орыс-хан-қазақ хандары әулетінің негізін қалаушы. Бірақ оның хандығының жұртшылығы қазақ аталмай, неге өзбек аталады? Неліктен алдында хан болған ешкім жоқ, ол Қазақ даласына кенеттен «жұлқына» кіреді?» - деп В.П. Юдин тарихшылар алдына сұрақ тастайды.

«Темір ұрпақтарының тарихнамасы ұсынған, оны Жошының тұңғыш баласы Орда Еженнен тарататын Орыс хан шежіресіне күмәнмен қарауға тура келеді. Іс жүзінде Қазақстанның XIII-XIV ғасырлардағы бүкіл тарихы осындай шатысқан мәселелерден тұрады.

Осының бәрі кейінгі Қазақ хандығы тарихын ұғындыратын XIII-XIV ғасырлардағы Қазақстан тарихын зерттеуде тек деректану саласындағы кең көлемді зерттеу негізінде ғана ілгерілеуге болатынын көрсетеді. Қазіргі таңда деректанушылар бұл бағытта елеулі жұмыс тындырды, бірақ мұның бәрі әлі жеткіліксіз», - [1, 114-115] деп В.П. Юдин үлкен мәселе көтереді. Әрине бұл іс бүгінгі күні де деректанушы, шығыстанушы, тарихшылар тарапынан қолға алынғанымен, күрделі мәселе болғандықтан көбі оған бет бұра бермейді.

«Біздің айтқандарымызға қарап, Темір ұрпақтарының және негізінен сарайлық кез-келген феодалдық тарихнаманың маңыздылығын жете бағаламайды деген тұжырым жасауға болар еді. Бірақ бұл олай емес: Ресейге қосылғанға дейінгі Қазақстан тарихын зерттеу үшін Шығыстың жазба дереккөздерінің маңызы жеткілікті нақты айтылған. Олар негізгісі болып табылады және олардың дерегінсіз аталған кезеңдегі Қазақстан тарихын пайымдау мүмкін емес», [1, 114-115] -дей отырып, автор оларға біршама тоқталады.

«Мунтахаб ат-тауарих-и Му'иниде», басқаша айтқанда Му'ин ад-Дин Натанзидің «Ескендірдің анонимінде» ауызша және жазбаша тарихнама мәліметтерінің астасып кеткені сондай, шығыстанушылардың жұмысына елеулі қиындақтар туғызып отыр. Онда ауызша тарихнаманың мағлұматтары жазбаша тарихнама дәстүрінің арқауына біліктілікпен кірістірілмеген. Ал мұның қарама-қайшылықты көбейткені сондай, одан шынайы тарихи процеске сәйкесетін зерттеу арқылы ғана ажыратып алуға болады». [1, 116]

Автордың жоғарыда айтылған тұжырымы шындыққа сай. Біздің жұмысымыз да осыған негізделген.

В.П. Юдин XIV ғасырдағы Шығыс Дешті Қыпшақ пен Алтын Орда тарихы бойынша азды-көпті толық және дәйекті мәлімет беретін жалғыз дереккөз-«Ескендірдің анонимі» болып табылатындығын айта отырып, алайда бұның мүлдем сенімсіз дереккөз екенін, ол туралы ғылыми әдебиетте әлденеше рет айтылғандығына тоқталады. «Атап айтқанда,

«Ескендірдің анонимінің» өз кезегінде «өзінің дереккөздеріне сыни көзбен қарамайтынына, әр текті мәліметерді біріктіріп жіберетініне, нәтижесінде хронологияны шатыстыратынына» [3, 126-127] назар аударылатын. Алайда зерттеушілер осы мәтінді кеңінен пайдаланып келеді. Көп жағдайда олар осы дереккөзден өз тұжырымдарына сай келетін мәліметтерін еркінше бөліп алып, басқа дереккөздің деректеріне жүгінбейді, оларды алдын ала қате санап, кейде тіпті мұны ескертпейді де», [1, 134] - деп зерттеушілерге өз наразылығын білдіреді. Бұны сол кезеңнің тарихы жайлы көп мәлімет беретін тек Темір ұрпақтары тобының тарихшылары жазған шығармалардан басқа мәліметтің жоқтығымен түсіндіруге болады.

Осылайша XIX ғасырдан бастап бүгінгі күнге дейін еліміздің ғалымдарымен және шет ел зерттеушілермен, деректанушылармен, шығыстанушылармен ортағасырлық Қазақстан тарихына қатысты көптеген парсы деректері оның ішінде темірлік деректер анықталып, зерттеліп, ғылыми айналымға енгізілген. Алайда темірлік деректердің барлығын бір зерттеу жұмысына топтастырып, басқа деректермен салыстыру арқылы жүргізілген жұмыс жоқтың қасы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізім:

1. Юдин В.П. XIV ғасырдағы Қазақ даласындағы биліктің тайпа билеріне және Тоқа-Темір ұрпақтарының белгісіз әулетіне өтуі. // Қазақстан тарихы туралы түркі дерктемелері. I том. Өтеміс қажы. Шыңғыс-наме. А., 2005.
2. Атабаев Қ., Қадыртаева М. Деректанудың теориялық мәселелері; оқу құралы. А., 1999. 39-б.
3. Сборник материалов относящихся к истории Золотой Орды, Т. II, Извлечения из персидских сочинений собранные В.Г. Тизенгаузенем и обработанные А.А. Ромаскевичем и С.Л. Волиным. Москва-Ленинград, 1941,-308 с.
4. Материалы по истории казахских ханств в XV-XVIII вв. (Извлечения из персидских и тюркских сочинений). Составители: С.К. Ибрагимов, Н.Н. Мингулов, К.А. Пищулина, В.П. Юдин. Ответ. ред. Б.С. Сулейменов, Алма-Ата, 1969.

МАЗМҰНЫ

Абдимомынов Н.Т. МИХАИЛ VIII ПАЛЕОЛОГ БИЛІГІ КЕЗЕҢІНДЕГІ (1261-1282) ВИЗАНТИЯНЫҢ АЛТЫН ОРДАМЕН САЯСИ БАЙЛАНЫСТАРЫ	7
Абдимомынов Н.Т. ТОҚТАМЫСТЫҢ ТЕМІРМЕН ҚҰНДЫЗША (1391 ж.) ЖӘНЕ ТЕРЕК (1395 ж.) ӨЗЕНДЕРІНДЕГІ ШАЙҚАСТАРЫНЫҢ ТАРИХЫ	16
Атығаев Н.Ә. «ҚОЗЫ БАСЫ» МЕКЕНІНІҢ ОРНАЛАСУ МӘСЕЛЕСІ ЖӨНІНДЕ	30
Атығаев Н.Ә. ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫ ЕУРАЗИЯ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖҮЙЕСІНДЕ ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫ: ДЕРЕКТЕР ТЕРМИНОЛОГИЯСЫ МЕМЛЕКЕТ ТАРИХЫНЫҢ КӨРІНІСІ РЕТІНДЕ	40
Баудиярова Қ.Б. ОТБАСЫ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН ЗЕРТТЕУ	51
Өрісәлі Дүйсен ҚИМАҚТАРДЫҢ ШЫҒУ ТЕГІ ТУРАЛЫ КӨЗҚАРАСТАР	59
Ескекбаев Д.Б. МӘСКЕУ МҰРАҒАТТАРЫНДАҒЫ ТАРИХИ ЖӘДІГЕРЛЕР	63
Жайлыбаев Д.Ж. АУЫЛ ҚАУЫМЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЭТНОӘЛЕУМЕТТІК РӨЛІ	70
Жүнісбаев А.Ә. САҢЛАҚ ҒАЛЫМНЫҢ МҰРАСЫ: САНЖАР АСФЕНДИАРОВТЫҢ ШЫҒАРМАЛАР ЖИНАҒЫ ТУРАЛЫ	93
Ибрагимов М.Н., Нусупбаева С.А. ТЕМІР ҰРПАҚТАРЫ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕЛУІ	100
Нұрмұханбетов Б., Амаргазиева А.Ж. «ҚОЗЫ КӨРПЕШ – БАЯН СҰЛУ» ЭПОСЫ КӨНЕ ДҮНИЕНІҢ КЕСКІНДЕМЕЛІ ҚОЛДАНБАЛЫ ӨНЕРІНДЕ	107
Омаров Ғ.Қ., Куркеев Е.М. БҰҒЫТАСТАРДЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ СИПАТЫ	111
Омарова Г.А. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛҚЫ (тарихи-демографиялық талдау)	123
Омарова Г.А. АЛМАТЫ ХАЛҚЫНЫҢ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ДАМУЫ	128

Рахымқұлов Д.А.

ҚАЗАҚ БАЛАЛАРЫ БІЛІМ АЛҒАН ГИМНАЗИЯЛАР ЖӨНІНДЕ

(XIX ғасырдың екінші жартысы - XX ғасырдың басы)137

Рахымқұлов Д.А.

ӘШЕКЕЙ БАТЫР ДАЙЫРБЕКУЛЫ ЖӘНЕ ЖЕТІСУДАҒЫ АЗАТТЫҚ КҮРЕС144

Рүстемов С.К.

ҚАЗАҚТАР ЖӘНЕ ОСМАНДЫҚ ТҮРІКТЕР:

ӨЗАРА БАЙЛАНЫСТАРЫ ТАРИХЫНАН165

Сарсенов С.А., Муканбедиева Г.К.

БӨКЕЙ ОРДАСЫНДА АЛҒАШҚЫ МЕКТЕПТЕРДІҢ ҚҰРЫЛА БАСТАУЫ180

Уайсова Ш.Н.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ШЫҒЫС ЕЛДЕРІМЕН

ҒЫЛЫМИ ЖӘНЕ МӘДЕНИ БАЙЛАНЫСТАРЫ193

СОДЕРЖАНИЕ

Абдимомынов Н.Т. ПОЛИТИЧЕСКИЕ СВЯЗИ ВИЗАНТИИ С ЗОЛОТОЙ ОРДОЙ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ МИХАИЛА VIII ПАЛЕОЛОГА (1261-1282)	7
Абдимомынов Н.Т. ИСТОРИЯ СРАЖЕНИЙ ТОХТАМЫША С ТИМУРОМ НА РЕКАХ КУНДУЗЧА (1391 г.) И ТЕРЕК (1395 г.)	16
Атыгаев Н.А. К ВОПРОСУ О РАСПОЛОЖЕНИИ МЕСТНОСТИ «КОЗЫ БАСЫ»	30
Атыгаев Н.А. КАЗАХСКОЕ ХАНСТВО В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ ЕВРАЗИИ	40
Атыгаев Н.А. КАЗАХСКОЕ ХАНСТВО: ТЕРМИНОЛОГИЯ ИСТОЧНИКОВ КАК ОТРАЖЕНИЕ ИСТОРИИ ГОСУДАРСТВА	51
Баудиярова К.Б. ИССЛЕДОВАНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ СЕМЬИ	59
Орисали Дуйсен ВЗГЛЯДЫ НА ПРОИСХОЖДЕНИЕ КИМАКОВ	63
Ескекбаев Д.Б. ИСТОРИЧЕСКИЕ АРТЕФАКТЫ В АРХИВАХ МОСКВЫ	70
Жайлыбаев Д.Ж. СЕЛЬСКАЯ ОБЩИНА И ЕЕ ЭТНОСОЦИАЛЬНАЯ РОЛЬ	93
Жунисбаев А.А. НАСЛЕДИЕ ВЫДАЮЩЕГОСЯ УЧЕНОГО: О СБОРНИКЕ СОЧИНЕНИЙ САНЖАРА АСФЕНДИАРОВА	100
Ибрагимова М.Н., Нусупбаева С.А. ИССЛЕДОВАНИЕ ТРУДОВ ПОТОМКОВ ТИМУРА	107
Нурмуханбетов Б., Амаргазиева А.Ж. ЭПОС «КОЗЫ КОРПЕШ – БАЯН СУЛУ» В ПРИКЛАДНОМ ЖИВОПИСНОМ ИСКУССТВЕ ДРЕВНЕГО МИРА	111
Омаров Г.К., Куркеев Е.М. ЭТНИЧЕСКИЙ ХАРАКТЕР ОЛЕННЫХ КАМНЕЙ	123
Омарова Г.А. НАСЕЛЕНИЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН (историко-демографический анализ)	128

Омарова Г.А. ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ НАСЕЛЕНИЯ АЛМАТЫ	137
Рахымкулов Д.А. О ГИМНАЗИЯХ, ГДЕ ОБУЧАЛИСЬ КАЗАХСКИЕ ДЕТИ (вторая половина XIX - начало XX вв.)	144
Рахымкулов Д.А. АШЕКЕЙ БАТЫР ДАЙЫРБЕКУЛЫ И ОСВОБОДИТЕЛЬНАЯ БОРЬБА В ЖЕТЫСУ	165
Рустемов С.К. КАЗАХИ И ОСМАНСКИЕ ТУРКИ: ИЗ ИСТОРИИ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ	180
Сарсенов С.А., Муканбедиева Г.К. НАЧАЛО СОЗДАНИЯ ПЕРВЫХ ШКОЛ В БУКЕЕВСКОЙ ОРДЕ	193
Уайсова Ш.Н. НАУЧНЫЕ И КУЛЬТУРНЫЕ СВЯЗИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН СО СТРАНАМИ ВОСТОКА	199

CONTENTS

Abdimomynov N.T. POLITICAL RELATIONS OF BYZANTIUM WITH THE GOLDEN HORDE DURING THE REIGN OF MICHAEL VIII PALAIOLOGOS (1261-1282)	7
Abdimomynov N.T. THE HISTORY OF TOKHTAMYSH'S BATTLES WITH TIMUR ON THE KUNDUZCHA (1391) AND TEREK (1395) RIVERS	16
Atygayev N.A. ON THE ISSUE OF THE LOCATION OF THE "KOZY BASY" AREA	30
Atygayev N.A. THE KAZAKH KHANATE IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS OF EURASIA	40
Atygayev N.A. KAZAKH KHANATE: TERMINOLOGY OF SOURCES AS A REFLECTION OF STATE HISTORY	51
Baudiyarova K.B. RESEARCH ON FAMILY STABILITY	59
Orisali Duisen VIEWS ON THE ORIGIN OF THE KIMAKS	63
Yeskekbayev D.B. HISTORICAL ARTIFACTS IN MOSCOW ARCHIVES	70
Zhailybayev D.Zh. THE RURAL COMMUNITY AND ITS ETHNO-SOCIAL ROLE	93
Zhunisbayev A.A. THE LEGACY OF AN OUTSTANDING SCHOLAR: ON THE COLLECTION OF WORKS OF SANZHAR ASFENDIAROV	100
Ibragimova M.N., Nusupbayeva S.A. RESEARCH ON THE WORKS OF TIMUR'S DESCENDANTS	107
Nurmukhanbetov B., Amargaziyeva A.Zh. THE EPIC "KOZY KORPESH - BAYAN SULU" IN THE APPLIED PAINTING ART OF THE ANCIENT WORLD	111
Omarov G.K., Kurkeyev Y.M. THE ETHNIC CHARACTER OF DEER STONES	123
Omarova G.A. THE POPULATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN (Historical and Demographic Analysis)	128

Omarova G.A. DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT OF THE POPULATION OF ALMATY	137
Rakhymkulov D.A. ON THE GYMNASIUMS WHERE KAZAKH CHILDREN STUDIED (second half of the 19th - early 20th centuries)	144
Rakhymkulov D.A. ASHEKEY BATYR DAIYRBEKULY AND THE LIBERATION STRUGGLE IN ZHETYSU	165
Rustemov S.K. KAZAKHS AND OTTOMAN TURKS: FROM THE HISTORY OF MUTUAL RELATIONS	180
Sarsenov S.A., Mukanbediyeva G.K. THE BEGINNING OF THE ESTABLISHMENT OF THE FIRST SCHOOLS IN THE BUKEY HORDE	193
Uaysova Sh.N. SCIENTIFIC AND CULTURAL CONNECTIONS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN WITH THE COUNTRIES OF THE EAST	199

EDU.E-HISTORY.KZ

Электрондық ғылыми журналы
2017. 2(10)

Бас редактор: Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген: Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 30.06.2017.
Пішімі 70х100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:

050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

E-mail: edu.history@bk.ru.

Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:

050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй